

Mange av de norske kvinnene som hadde hatt et forhold til tyske soldater, ble sendt i interneringsleirer. (Foto: NTB.)

FOREFATTER MED SUKSESS!

Willy Ustad skriver om «tyskertøsene»

DE RINGER MEG OM NATTEN

Når Willy Ustads (47) telefon ringer om natten og det er en lav kvinnestemme i den andre enden, vet han at det er en av dem. I nesten 50 år har de fortiet sin historie. Men nå har de lest boken «Tyskertøs» og fått mot til å snakke. Om det fryktelige stampelet som har ødelagt deres liv.

Den 7. mai 1945 — fem års tysk okkupasjon var snart over, og de norske flaggene skulle hvert øyeblikk gå til topps. Hver bygd og by i vårt langstrakte land skulle eksplodere i glede.

Med denne dagen starter Willy Ustad — som selv er født i 1946 — sin pocketbokserie «Fire søsken», men fra en uvant synsvinkel. Den første vi møter, er pur unge Lea som skal føde. Hun søker tilflukt på et loft. Hun vet hun er ille ute. Barnets far heter Hermann Arentz og er tysk soldat. 16 år gamle Lea venter et skammens barn — en tyskerunge.

Slik møter *hun* freden — som tyskertøs.

— Mange av disse jentene var så unge, akkurat som Lea, sier forfatteren. — Tyskerne bod på alt de var sulteføret på. Med dem fikk de danse, de fikk flørte. De fikk en slags flukt fra en trist og grå krigs hverdag.

Konsekvensene ante de lite om: Straffen som ventet dem etter at de norske flaggene endelig gikk til topps! Da gleden braket løs og folk skulle slukke tørsten — hevn tørsten, sier Willy Ustad alvorlig.

Fosterbarn selv.

Vi treffer ham på et gammelt nedlagt småbruk hjemme på Inderøy i Nord-Trøndelag. Utenfor raser stormen ofte. Trærne har mer enn én gang blitt rasket opp med roten og flakset over gårdstunet. Men Willy, som bor helt alene, lar seg sjelden affisere av slikt.

Han sitter inne foran skrivemaskinen og er sin egen tornado. Ark for ark blir bok for bok. Syv bøker på to år, med full jobb på Aker Verdal ved siden av! Likevel synes ikke forfatteren det går fort nok.

— I år skal jeg skrive på heltid, men jeg har problemer med konsentrasjonen, sier han. — Jeg blir stadig forstyrret av slike som dere!

Men det er vel prisen for suksess, konkluderer han smilende. — Selv om jeg er av den oppfatning at en forfatter skal konsentrere seg om å skrive, ikke opptre som en fjollete medienisse.

Likevel har vi fått lov til å besøke ham i huset langt inne i skogen. Til dette lille småbruket kom han en gang som fosterbarn.

— Jeg hadde ingen vond barndom, presiserer han. — Og i voksenalder har jeg fått god kontakt med

mitt kjedelige opphav i Trondheim.

En splittet søskenflokk.

Han tilbringer mye tid i den beskjedne skrivestuen. Her formes handlingen til bokserien «Fire søsken»: Lille Lea, som fikk skjebnen som tyskertøs. Broren Arnodd som drev urettmessige forretninger med tyskerne. Storesøster Berit som gjorde en tapper innsats i motstandsbevegelsen og bror Brynjar som seilte på norske skuter de fem krigsårene.

— Det var ikke uvanlig at en familie var så spredt som søsknene Karlsbru i min bokserie, opplyser Willy. — Jeg vet faktisk om mange som var mer splittet. Landssvikoppjøret berørte jo hver tredje familie. Ingen av de fire søsknene jeg skriver om, var nazister.

Jeg har valgt å holde meg unna de verste ytterkantene. Men når Lea, Arnodd, Berit og Brynjar er så forskjellige, gir det meg en fin mulighet til å ta med leseren rundt. Se hendelsene fra forskjellige synsvinkler.

Bokserien «Fire søsken» er en reise i etterkrigstiden. — En interes-

sant historisk periode som er lite kjent. Jeg synes nok historiebøkene har behandlet de fem første årene etter krigen temmelig overflattisk, hevder Willy.

Meningen med bokserien er å belyse hva som skjedde disse årene: oppbyggingen av samfunnet, den kalde krigen og andre politiske kamper. Men først og fremst følger vi søsknene og ser hvordan den annen verdenskrig preger deres liv.

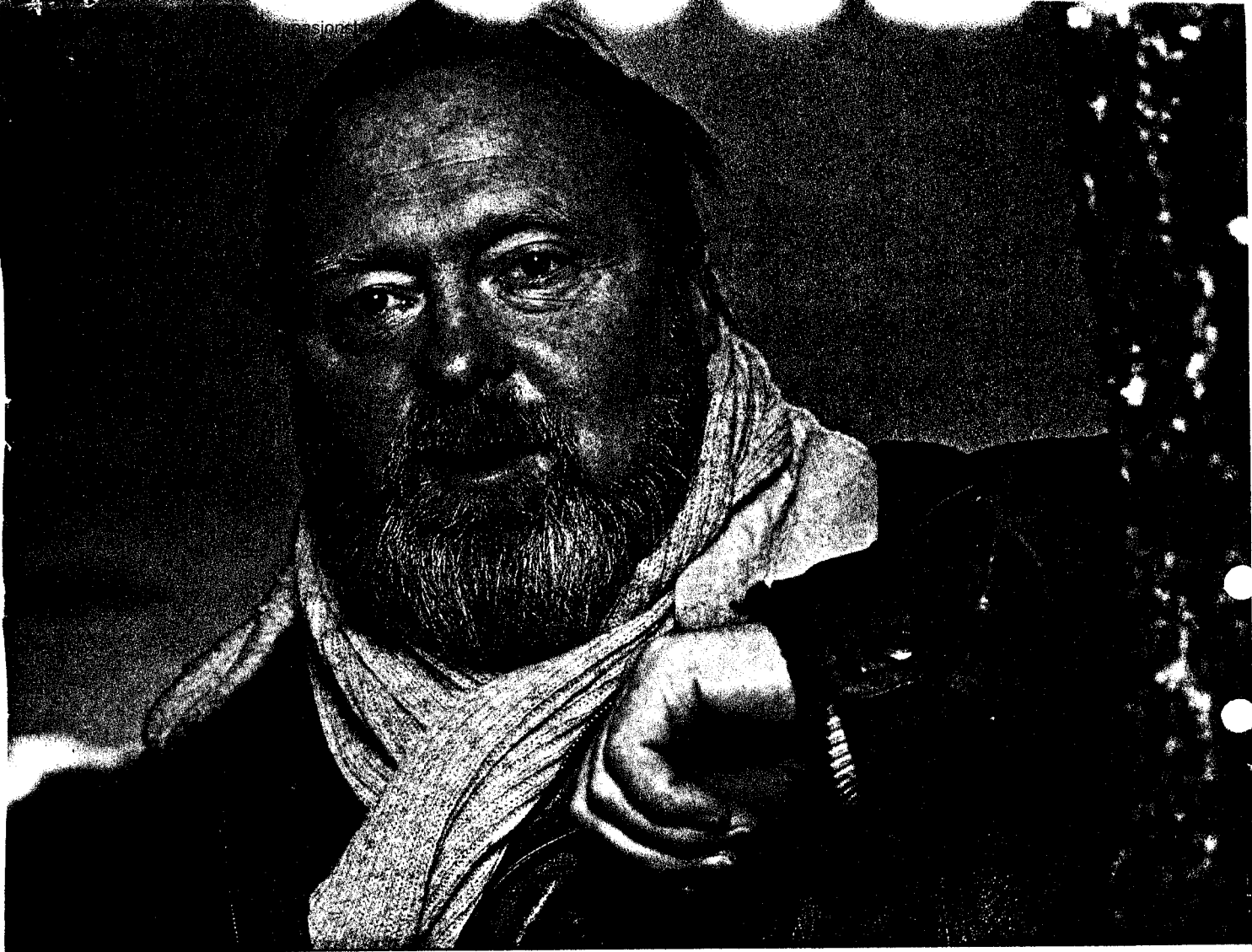
Plassert i leirer.

Første bok har den talende tittelen «Tyskertøs». Et negativt ladet ord som maner frem groteske bilder. Blant annet trakassering fra store menneskemengder.

— Jeg tror det oppsto en slags massesuggesjon. Folk ville ha hevn og måtte finne ofre. Den brutale hærklippen ble et slags bilde på kastrasjon, sier Willy. Han fyrer opp rullingsen som henger i munnaviken og fortsetter: — Selv Hjemmefronten jobbet aktivt med en aksjonslinje mot disse jentene.

Han forteller om interneringsleirene hvor de samlet «tyskertøsene». Gjemt bak paragrafer om

104523

— Jeg føler jeg har rørt ved noe hos leserne mine, sier Willy Ustad, som hittil har skrevet syv bøker i «Fire søsken»-serien.

kjønns sykdommer og lover som ga rett til å «ta i forvaring personer som står i fare for å bli utsatt for overlast fra befolkningens side på grunn av formodning om unassjonnalt sinnelag for inntil 30 dager», ble jentene satt i leirene. Sistnevnte var ingen lov, men Politianordningen av 16. februar 1943, og var ment å gjelde i de befrie områdene i et Norge under en frigjøringskrig på norsk territorium!

— Myndighetene måtte finne noen smutthull, siden det ikke fantes noen lov som tillot internering på seksuelt grunnlag, opplyser Willy.

Utsatt for overgrep.

Ni slik leirer fantes. Justisdepartementet kunne la kvinnene sitte i 120 dager, men Ustad vet om dem som tilbrakte et år i leirene.

— Mitt inntrykk er at når det kommer til stykket, er ikke Ola Nordmann bedre enn andre her i verden. Jeg kan iallfall bekrefte de

ryktene som i sin tid svirret om disse leirene. Jentene ble ikke behandlet pent. Ørefikser og «mørkelcelle» var vanlige straffemetoder. Overgrep var ikke uvanlig. Jeg har snakket med flere som har vært utsatt for dette.

Særlig under transporter kunne det forekomme voldtekter, sier han. — Jentene ble transportert rundt i omegnen hvor de ble brukt som gratis arbeidskraft. Hvis bilen stanset et stykke fra folk og det bare var et par jenter igjen på lasteplassen, hadde vaktene som regel skumle hensikter.

Jeg synes det er grotesk hva mange har å fortelle om egne opplevelser i leirene. Et dystert kapittel i norsk etterkrigshistorie, spør du meg.

De ringer om natten.

Når natten senker seg over de dype skogene på Inderøya, hender det ofte at telefonen ringer hjemme hos Willy. Hvis det er en lav kvinnestemme vet han som regel at det er en av dem. I nesten 50 år har de fortiet sin historie. Men nå har de lest «Tyskertøs» og føler det er boken om dem.

— De ringer når ektemannen har gått og lagt seg. Når de er sikre på at han sover. De trenger sårt å fortelle hvordan stempelet «tyskertøs» preget deres liv.

Et fellestrekk er at de fleste var arbeiderklassens barn, sier forfatteren. — De hadde ingen fine fasader å skjule seg bak. I stedet ble de gående i by og bygd til spott og spe. Med bøyd, snauklipt hode og senket blikk fortalte de uten ord sin egen tragiske historie.

Mange av dem ble selvfølgelig utstøtt fra egne familier og måtte jobbe hardt for å bygge seg opp en ny tilværelse.

Ingen tvil om at de har hatt det tøft, sukker han. — Angsten for store folkemasser bærer mange av dem med seg den dag i dag. For noen har det vært så ille at de nesten ikke har vært utenfor døren siden!

Tre bøker til.

Hvordan det er gått med «Tyskertøsene», vil jeg skrive mer om i fortsettelsen av «Fire søsken»-serien. Men like sentralt kommer de ikke til å stå hele tiden. Jeg skjønner at jeg har rørt ved noe hos

leserne med historien om Lea, men bøkene handler like mye om Arnodd, Berit og Brynjar, noe de også skal fortsette med.

I løpet av 1993 kommer seks bøker til ut på markedet, sier den produktive forfatteren, som vet at leserne venter på mer. (Den første boken har nå et opplag på 72 000 eksemplarer!)

— Ja, akkurat det er en litt merkelig opplevelse, innrømmer Willy Ustad. — Men det er en veldig god følelse å vite at det sitter folk rundt omkring i landet som griper av denne historien. ★ ★ ★

NU REPORTASJE

Tekst:
Torunn
Pettersen

Foto:
Ole Åsheim